

Lapvég

Milyen furcsa! Holnap beszélni fogok a rádióban. És holnap, amikor épp azt olvasom be a mikrofonba, azaz most, mert a tegnapi holnap a mai ma, és amit most írok, azt egy másik mostban, azaz a hangom elhangzásának a mostani pillanatában fogom realizálni... ezt megpróbálom még egyszer... tehát holnap beszélni fogok, akkor éppen – azaz most éppen – beszélni fogok, egészen pontosan *beszéllek*, és nem jövő időben, hanem kimondottan jelenben, amit most jövő időben írok, a felolvasás pillanatában jövő időben *írtam*, az visszavonhatatlanul aktuálissá válik, azaz visszacsúszik a múltba. Jövőmről fogok beszélni tehát, amely a majdani jelenem múltja; mit mondjak, egyfajta gondolati kudarc, de fontos állapot, mert felidéző egy másik csődöt.

Felmerül bennem, igazán megvallom, gyakran merült fel bennem, volt-e értelme ennek az egésznek. A *letiltásosdíról* van szó – melynek pontos mibenlétét azért senki sem tudta rendezen definiálni azóta sem –, tehát könnyítsük meg a róla való beszédet: az ellenállásról, nagyvonalusítsunk: a miegyébről van szó. S feleljünk szomorkás őszinteséggel, noha e mai kornak sem sajátja eme úri gesztus; nem volt sok értelme, legalábbis az én életem paraméterei felől szemlélve az eseményeket. Ám vannak időszakok, amikor akkor is vállalni kell a dolgok középebe állást – legyen az lényegét tekintve ellenállás vagy melléállás vagy kiállás vagy leállás vagy lesállás –, ha annak mindössze eszmei – majdnem azt mondtam, *esztétikai* – értéke van.

A hegyek egereket szültek, ahogy a hegyek esetében már csak lenni szokott, ki végkielégítést kapott, ki íróasztalt székkal, szimbolikus golyóstollal – na mármost, *ma már most*: a mór mehet, a kötelességét megtette volt.

Mondjuk, én vagyok ez a mór. Bőröm színe szerint vörösesfehér mór, hajam színe szerint vöröses-barna-szőke mór, fajtám szerint szláv magyar mór, lelkem szerint se-ide-mór, se-oda-mór. A legrosszabb mór tehát, akit el lehet képzelni: a közalkalmazhatatlan mór. Akinek megfordul azért a fejében, hogy voltak itten változások, csak nem azok a változások voltak, amik miatt a keménykedések mentek. Lehet, hogy nem is tudta, milyen változások kellettek volna, s ez egy jellegzetes kevert-mórsági hiba, csak azt tudta, hogy ami folyik, az nem gílt. Úgy a másikkal szemben nem gílt. Ezért nem volt képes – ám mi ebben a meglepő – a többiekkel együtt a számlát benyújtani, kicsiny zsíros helyecskében elhíresülni ismét. *Sto gyélaty*, kérdezi az a bizonyos Lenin elvtárs, határokon túl és mostanában inkább innen, és a választ megint mások tudják, amúgy rettenetesen magabiztosan, s rámenősen jól. A kérdés és a válasz nyelvét leginkább ismerők. Ezért aztán úgy lehet, ki fogok kopni ebből a rádióból is hamarosan, s a holnap – más aspektusból mostani, lám, itt lüktet a szám előtt a mikrofon – beszéd csak fölösleges kaland. Kedves költőm, Apollinaire, acélabronccsal a fején, a *Kaland* és a *Rend* pörpatvarában akart szelíden megbékélést hirdetni. De mit tegyen az ember, ha se a Rend, se a Kaland nem kínálkozik fel méltó választásul a számára, ha csak a kis belezők vidám osztagai füttyülnek szét hamisan körülötte az ismét sötétülő teret. Párizsi emigráns barátom jut eszmbé, aki számtalanszor utazott el a határig a Kádár-rendszer idején azzal a szándékkal, hogy belép a hazájába, de mindig visszariadt, és anélkül tért haza, hogy a lábát a megvágott földre tette volna. Beszélni holnap, s azután visszafordulni, visszamenekülni... visszafordulni, visszamenekülni – de hova?